

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.12.9>

УДК 323.2

О. І. Ханіна,

к. мед. н., докторант кафедри публічного управління та землеустрою,

Класичний приватний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8738-0805>

ВИЗНАЧЕННЯ МОТИВІВ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЇЇ ІНСТИТУЦІЙНОГО ОФОРМЛЕННЯ

O. Khanina,

PhD in Medical Sciences, Doctoral student of the Department of Public

Administration and Land Management, Classical private university

DETERMINING THE MOTIVES OF VOLUNTEER ACTIVITY AND THE NEED FOR ITS INSTITUTIONAL FORMATION

Визначено, що у процесі розвитку волонтерської діяльності волонтери та волонтерські установи також почали створювати свої організаційні структури. Волонтери все більше об'єднуються для роботи у власні організації, співпрацюють з благодійними фондами, органами державної влади та місцевого самоврядування, однак ланцюги трансформації вартості в таких структурах значно простіше і коротіше ніж в комерційних структурах.

Законодавче визначення поняття «волонтерська діяльність», визначення волонтерської діяльності міжнародними інституціями та науковцями повною мірою відображають сутність поняття «волонтерська діяльність», що дозволяє розвивати теоретико-прикладні дослідження цієї сфери. Волонтерська діяльність потребує мінімальної заангажованості в процедурах виконання, вона також повинна бути інституалізована та упорядкована у відповідності до традицій суспільства, законодавчих норм та практики співпраці з органами державного управління

It has been proven that the legislative definition of the concept of "volunteer activity", the definition of volunteer activity of international institutions and scientists sufficiently fully reflects the essence of the concept of "volunteer activity", which allows developing theoretical and applied research in this area and forming approaches to state regulation of them.

It was determined that the humanistic nature of man, the social orientation of modern international organizations, prompts certain groups of people and certain institutions to make decisions on providing assistance on a free basis for population groups in various regions of the world. The World Economic Forum identified the following groups of global risks: economic, environmental, geopolitical, social, technological. All these types of global risks lead to the probability of the appearance of certain population groups that need charitable assistance. The presence of different types of risks leads to different types of help they need and, accordingly, different types of volunteering.

Voluntary activity is a very creative field and requires minimal involvement in implementation procedures, it should also be institutionalized and regulated in accordance with the traditions of society, legislative norms and the practice of cooperation with public administration bodies.

Among the types of volunteer activities we have identified, we should identify those that are fully related to medical services on a free basis. These types of activities include helping citizens with health problems. The authors include the

elderly, the disabled, and the wounded in these categories. This list should also include persons with chronic diseases who do not have disabilities, but constantly need medication. Promotion of a healthy lifestyle also refers to medical types of volunteering, as well as prevention of drug addiction, smoking, and alcoholism. Scientists attribute donation to volunteer activity, which is definitely an act of civic maturity and consciousness. The state supports the donor movement in every possible way and popularizes it

Ключові слова: *визначення, критерії, мотиви, волонтерська діяльність, інституційне оформлення, медичне волонтерство*

Keywords: *definition, criteria, motives, volunteering, institutional design, medical volunteering*

Постановка проблеми. Серед нових соціальних рухів, громадянських ініціатив які повинні певною мірою регулюватися державою, доцільно виокремити такий соціальний феномен як волонтерська діяльність. Волонтерська діяльність є новою формою самоорганізації суспільства у вирішенні важливих для самого суспільства та для держави завдань. Соціальна значущість волонтерства зумовлена його соціальної та гуманістичної складовою. Епістеміологічне коріння волонтерської діяльності – благодійна діяльність. Благодійна діяльність відома людству та застосовувалася в соціально-економічних системах більш довгий час ніж волонтерство, однак, з роками, нові форми здійснення соціально-економічної діяльності призвели і до трансформації форм благодійної діяльності. Благодійна діяльність та такі її різновиди як філантропія, меценатство потребували нових форм, що можуть більш адекватно реагувати на виклики сучасності та носити характер активного наближення допомоги до споживачів. Волонтерство на відміну від традиційної благодійності більш активно, оперативно виявляє потреби окремих соціальних груп та формує сучасні форми надання допомоги цим

групам, використовуючи при цьому широкий спектр фінансових інструментів, матеріальних форм допомоги, методів доставки допомоги та її генерації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед досліджень вітчизняних авторів, що висвітлювали питання державного регулювання волонтерської діяльності та її інституційного оформлення слід визначити такі як: Азьмук Н. А. «Волонтерська діяльність як траєкторія реалізації трудового потенціалу в Україні», Липитчук О. В. «Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні», Панькова О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В. «Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи», Сірко В.С. «Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні», Igor Sazonets, Oleh Vivsyannyk, Olena Babiak, Olena Khanina, Petro Fesianov. «Institutional tools for the development of volunteering», однак, теоретичне узагальнення рівня та стана інституалізації волонтерської діяльності не проведено у достатньо повному обсязі.

Мета дослідження. У зв'язку з цим, в поданій статті нами поставлено за мету визначення мотивів волонтерської діяльності та необхідність інституційного оформлення цієї діяльності. Діючи на теперішній час норми волонтерської діяльності остаточно склалися тільки у 2022 році і тому не можуть на теперішній час всебічно регламентувати різноманітні напрями цієї діяльності.

Виклад основного матеріалу. Одним з важливих теоретичних завдань сучасної науки державного управління є надання визначення волонтерської діяльності, що може стати основою для подальшого практичного вдосконалення системи державного регулювання волонтерською діяльністю. В країні існує визначання волонтерської діяльності, яке наведено в Законі України «Про волонтерську діяльність» № 3236-VI від 19 квітня 2011 року[1]. У відповідності до законодавства волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги, а саме виконання

волонтерами робіт та надання послуг на безоплатній основі». Це визначення достатньо ємно та лаконічно формулює суть волонтерської діяльності, але існують і інші позиції, з точки зору яких, надано відповідні трактування волонтерської діяльності. До таких позицій ми можемо віднести трактування волонтерської діяльності міжнародними організаціями, іноземними науковцями, вітчизняними науковцями. У зв'язку з великою кількістю можливих варіантів визначення терміну «волонтерська діяльність», або «волонтерство» ми представили їх в таблиці 1.

**Таблиця 1. Трактування визначень «волонтерство»
або «волонтерська діяльність»**

[складено автором]

Джерело	Визначення
Загальна декларація добровольства / XVI Всесвітня конференція добровольців Міжнародної асоціації добровільницьких зусиль(IAVE), Амстердам, січень, 2001.[2]	Волонтерська діяльність – індивідуальна чи колективна – є способом: – підтримки та зміцнення таких людських цінностей, як піклування та надання допомоги членам громади; – використання кожною людиною своїх прав та обов'язків, як члена певної громади в процесі навчання та розвитку впродовж усього життя, реалізуючи весь свій людський потенціал; – взаємодії між людьми, незважаючи на всі відмінності, для спільного життя у здоровому стабільному суспільстві, для спільного вироблення нових способів вирішення проблем, які виникають.
United Nations General Assembly (UNGA) (2002). Recommendations on support for volunteering [3]	Термін «волонтерство» належить до «широкого спектра видів діяльності, включаючи традиційні форми взаємодопомоги та самодопомоги, офіційне надання послуг та інші форми громадянської участі, що здійснюються добровільно, для загального громадського блага, і де грошова винагорода не є головним мотивуючим фактором»
Азьмук Н. А. Волонтерська діяльність як траєкторія реалізації трудового потенціалу в Україні[4].	Волонтерська трудова діяльність це – свідомий вибір громадян, які хочуть змінити на краще суспільство, співчуття реалізоване у допомогу, прагнення буди причетним до змін у суспільстві. Характерними ознаками волонтерської трудової діяльності є: добровільність, безоплатність, відсутність жорстких процедур і правил.
Липитчук О. В. Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні [5]	Термін "волонтерство" сприймається як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значущої. Таку діяльність здійснюють добровольці з особистої ініціативи або ж від імені недержавної некомерційної організації чи об'єднання.

Джерело	Визначення
Тлумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи / упор. Л. В. Лохвицька[6]	Визначає волонтерський рух (volunteer movement) як «доброчинну діяльність, що здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства у цілому».
Панькова О.В. та ін. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи[7]	під «волонтерською діяльністю» в Україні розуміють, насамперед, добровільну діяльність громадян чи громадських об'єднань, прямо чи опосередковано пов'язану з допомогою постраждалому від воєнного конфлікту мирному населенню, переселенцям і військовим
Вашкович В. Опис волонтерської допомоги (завдання) у договорах про надання волонтерської допомоги[8]	визначає волонтерську діяльність як «специфічну форму благодійництва, добровільну, безоплатну діяльність, яка характеризується вчиненням активних дій суб'єктом надання волонтерської допомоги на користь отримувача волонтерської допомоги з метою покращення його стану»
Соціологічний словник С. А. Купрієнка [9]	трактує термін «волонтерство» як «добровільне виконання обов'язків з надання соціальної допомоги, послуг, добровільного патронажу над інвалідами, хворими і старезними, а також соціальними групами населення, що опинилися в складних життєвих умовах
Сірко В.С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні [10]	Волонтерська діяльність – це добровільна, усвідомлена, безкорислива, цільова, суспільно-корисна діяльність суб'єктів щодо надання допомоги на користь отримувача волонтерської допомоги

На наш погляд законодавче визначення поняття «волонтерська діяльність», визначення волонтерської діяльності міжнародних інституцій та науковців достатньо повною мірою відображають сутність поняття «волонтерська діяльність», що дозволяє розвивати теоретико-прикладні дослідження цієї сфери та формувати підходи державного регулювання ними. Корисним буде проаналізувати мотиви, що спонукають людей займатися волонтерською діяльністю, як такою, що не приносить прибутку. З цією метою доцільно проаналізувати критерії волонтерства як безоплатної діяльності, які вирізняють волонтерство від інших видів безоплатної діяльності.

О. Трубнікова надає такі критерії. За її думкою до таких критеріїв відносяться:

власна ініціатива; Окремі види безоплатної діяльності можуть виконуватися за наполяганням або під примусом роботодавця або членів сім'ї;

суспільно корисний характер роботи; окремі види безоплатної діяльності можуть виконуватися в інтересах приватного бізнесу;

відсутність у суб'єкта, що займається волонтерством, очікування на фінансову винагороду; Окремі види безоплатної діяльності в комерційному секторі економіки виконуються з надією на очікування прибутку в майбутньому. Волонтерські операції виконуються в режимі «сьогодні на сьогодні» і не спрямовані на комерційний ефект;

діяльність, що здійснюється у вільний час; Як правило волонтери – це категорія соціально та економічно реалованих особистостей, які навчаються або працюють в різних галузях економіки, мають власний бізнес, а у вільний час займаються волонтерською діяльністю;

діяльність, що безпосередньо не пов'язана з захистом власних інтересів та вирішенням своїх проблем; Сутність волонтерської діяльності міститься у допомозі іншим, тим, хто не може себе забезпечити та і тому не переслідує задоволення власних економічних інтересів. Можна сказати, що волонтерська діяльність спрямована на забезпечення власних морально-психологічних потреб та отримання психологічного комфорту від задоволення альтруїстичних рис характеру людини;

діяльність, що виражається у праці. Волонтерська діяльність на відміну від дуже схожою на неї за соціально-економічною природою і місцем в суспільних відносинах благодійною діяльністю завжди містить в собі трудову компоненту. В разі участі у благодійництві фізична або юридична особа «пасивно» жертвує кошти у певний фонд. У випадку проведення волонтерської діяльності фізична або юридична особа обов'язкова проводить певні операції, щопов'язані із затратами праці, активні дії, що пов'язані з

купвлюю-продажем, транспортуванням, складуванням, дослідженням ринків, логістикою, особистими зустрічам, проведення публічних заходів, тощо;

діяльність, що не передбачає включеності до ієрархічно-організаційної структури певної установи. У процесі розвитку волонтерської діяльності волонтери та волонтерські установи також почали створювати свої організаційні структури. Волонтери все більше об'днуються для роботи у власні організації, співпрацюють з благодійними фондами, органами державної влади та місцевого самоврядування, однак ланцюги трансформації вартості в таких структурах значно простіше і коротше ніж в комерційних структурах[11, с. 205 - 209].

Особливості волонтерської діяльності як безоплатної діяльності породжують специфічні мотиви для занять волонтерством. Іноземні науковці вважають, що особи, які займаються волонтерством мають наступні мотиви:

безвідносні цінності (для християнського світу – любов, праця, обов'язок, етика людських взаємовідносин);

загальнолюдські цінності;

самореалізація;

суспільне визнання, почуття соціальної значимості;

самовираження и самовизначення;

професійне орієнтування;

набуття корисних соціальних та практичних навичок;

можливість спілкування, дружньої взаємодії з однодумцями;

набуття досвіду відповідального лідерства та соціальної взаємодії;

здатність висловити громадянську позицію;

виконання суспільного або релігійного обов'язку;

організація вільного часу [12].

Можна сказати, що запропоновані автором мотиви поділяються на три групи. Перша група – мотиви, що зумовлені вихованням людини та закладеними в його світогляд цінностями, а друга група – потреба до самореалізації в соціально-духовному розрізі діяльності особистості, третя

група – потреба до вдосконалення ділових якостей та професійного досвіду. До першої групи можна віднести такі мотиви як: безвідносні цінності, загальнолюдські цінності, виконання суспільного або релігійного обов’язку. До другої групи відносяться такі як: суспільне визнання, почуття соціальної значимості, самовираження і самовизначення, здатність висловити громадянську позицію. До третьої групи належать наступні мотиви: самореалізація, професійне орієнтування, набуття корисних соціальних та практичних навичок, можливість спілкування, дружньої взаємодії з однодумцями, набуття досвіду відповідального лідерства та соціальної взаємодії, організація вільного часу.

В контексті цих трьох груп визначають мотиви волонтерської діяльності Панькова О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В.. В роботі «Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи» вони виокремлюють наступні мотиви волонтерської діяльності:

- реалізація соціально відповідальних громадських ініціатив, спрямованих на розв’язання нагальних соціальних та інших проблем власними силами, силами громади;
- виконання особистого обов’язку перед собою і перед суспільством;
- бажання громадянина добровільно і безоплатно надати допомогу тим, хто її потребує, реалізувати свої моральні та релігійні принципи, відчувати себе потрібним і корисним для інших;
- самореалізація людини, подальше професійне зростання;
- отримання морального задоволення від вдячності людей, яким надана допомога;
- отримання широких можливостей мати доступ і розпоряджатися фінансовими та іншими ресурсами тощо [7, с. 25 - 40].

До першої групи мотивів ми можемо віднести: бажання громадянина добровільно і безоплатно надати допомогу тим, хто її потребує, реалізувати свої моральні та релігійні принципи, відчувати себе потрібним і корисним для

інших, отримання морального задоволення від вдячності людей, яким надана допомога. До другої групи відносяться: реалізація соціально відповідальних громадських ініціатив, спрямованих на розв'язання нагальних соціальних та інших проблем власними силами, силами громади та виконання особистого обов'язку перед собою і перед суспільством. До третьої групи відносяться: самореалізація людини, подальше професійне зростання та отримання широких можливостей мати доступ і розпоряджатися фінансовими та іншими ресурсами тощо.

Більш детальну класифікацію мотивів волонтерської діяльності надають Петришин Л., Кульчицький В. Автори вирізняють наступні мотиви волонтерської діяльності:

1. Духовно-ціннісний. Така сфера волонтерської діяльності пов'язана з природною сутністю людини допомагати іншим. Духовно-ціннісна мотивація призводить до допомоги бідним, соціально-нехахищеним верствам населення, або до охорони своєї історичної пам'яті, культурної спадщини.

2. Особистісний, міжособистісний. Такий мотив авторами наводиться у зв'язку з поширенням тенденції допомоги, бідним, сиротам, інвалідам, хворим, а згодом стає основою для більш масштабних проектів запровадження інклюзивних програм.

3. Соціально-груповий. Такий мотив є основою для розвитку волонтерської діяльності під час соціальних потрясінь і спрямований на підтримку окремих соціальних груп, наприклад ТПО, біженців, населенню, що проживає в зонах бойових дій, потсрадждалим від інфекцій, хвороб, наприклад допомога ліквідації наслідків пандемії COVID-19.

4. Міжособистісний. Такий мотив спрямовує діяльність людей у волонтерське русло в сфері проведення масових заходів, як-то: спортивних, культурних, виставкових, етнічних, кулінарних, які є основою для самоствердження країни на міжнародній арені.

5. Екологічний. Екологічний мотив щільно пов'язаний з охороною громадського здоров'я. На теперешній час всім зрозумілим є вплив

забруднення на низьку якість життя населення, зниження тривалості життя, рівень захворюваності. Крім завдань охорони здоров'я екологічний мотив зумовлює проводити волонтерські заходи, що спрямовані на збереження докілля, зокрема, лісів. Біорізноманіття. Прісної води, океанів, повітря та екосистеми в цілому.

6. Політико-правовий. Політико-правовий мотив зумовлений глобальними політичними ризиками, що існують у світі. Такий мотив спонукає волонтерів започатковувати та розвивати програми в сфері міграції, транспортних послуг, юридичних, психологічних послуг, послуг профілактики та реабілітації для постраждалого населення, працевлаштування та адаптації до нових умов життя, тощо [13, с. 35 - 47].

Гуманістична природа людини, соціальна спрямованість сучасних міжнародних організацій, спонукає до прийняття певними групами людей, певними інституціями рішень про надання допомоги на безкоштовній основі для груп населення в різних регіонах світу. Всесвітній економічний форум визначив наступні групи глобальних ризиків: економічні, екологічні, геополітичні, суспільні, технологічні. Всі ці види глобальних ризиків призводять до ймовірності появи певних груп населення, які потребують благодійної допомоги. Наявність різних видів ризиків призводить до різних видів допомоги, які вони потребують та, відповідно, різних видів волонтерської діяльності. Також необхідно визначити, що однією з основ волонтерства та благодійництва, як зазначено в понятійно-термінологічному словнику «Міжнародний бізнес і логістика» Сазонця І.Л. та Сазонець О.М. є соціальні цілі розвитку суспільства - досягнення ефективної зайнятості, екологічної рівноваги, безпечних умов проживання, соціальної справедливості, задоволення культурних, духовних потреб всього населення планети [14, с. 199].

Волонтерська діяльність є дуже креативною сферою і потребує мінімальної заангажованості в процедурах виконання, вона також повинна бути інституалізована та упорядкована у відповідності до традицій

суспільства, законодавчих норм та практики співпраці з органами державного управління. Інституційні основи волонтерської діяльності визначено в роботі Сазонця І.Л. та ін. «Institutional tools for the development of volunteering»[15]. В роботі визначено, що важливою теоретичною задачею є встановлення принципів волонтерської діяльності. Різні автори з різних методологічних позицій формують принципи волонтерської діяльності. Однак, слід взяти за основу усталений підхід, що був схвалений XVI Всесвітньою конференцією добровольців Міжнародної асоціації добровольців у документі, що має назву «Всесвітня декларація добровольства». Нами запропоновано наступні принципи волонтерської діяльності: законність, гуманність, рівність, добровільність, безоплатність, безкорисливість, неприбутковість, незалежність, креативність.

Серед визначених нами видів волонтерської діяльності слід визначити такі, що повною мірою пов'язані із медичними послугами на безкоштовній основі. До таких видів діяльності можна віднести допомога громадянам, що мають проблеми зі здоров'ям. Авторами віднесені до таких категорій особи похилого віку, інваліди, поранені. Слід додати до цього переліку також осіб з хронічними захворюваннями, які не мають інвалідності, але постійно потребують ліків. Наприклад діабетики та деякі інші хворі, а також необхідно віднести дітей, які під час перебування в санаторно-курортних закладах можуть отримувати медичну допомогу, наприклад вітаміни, креми від загару, профілактичні процедури, реабілітаційні процедури для певних категорій хворих. Пропаганда здорового способу життя також відноситься до медичних видів волонтерства, як і профілактика наркоманії, куріння, алкоголізму. Науковці відносять до волонтерської діяльності донорство, яке безумовно є актом громадянської зрілості та свідомості. Держава всіляко підтримує донорський рух.

Висновки. Законодавче визначення поняття «волонтерська діяльність», визначення волонтерської діяльності міжнародними інституціями та науковцями достатньо повною мірою відображають сутність поняття

«волонтерська діяльність», що дозволяє розвивати теоретико-прикладні дослідження цієї сфери та формувати підходи державного регулювання ними. Волонтерська діяльність потребує мінімальної заангажованості в процедурах виконання, вона також повинна бути інституалізована та упорядкована у відповідності до традицій суспільства, законодавчих норм та практики співпраці з органами державного управління.

Література

1. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 02.11.2022).
2. Вашкович В. В. Посібник волонтера / В. В. Вашкович, О.Ю. Василенко, Т. О. Карабін, Я. В. Лазур, В. В. Манзюк, В. М. Рошканюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 88 с.
3. United Nations General Assembly (UNGA) (2002). Recommendations on support for volunteering (A/RES/56/38). Resolution adopted by the General Assembly at the fifty-sixth session – Agenda item 108/ URL: <http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2002/a56r038-e.pdf> (дата звернення: 23.05.2023).
4. Азьмук Н. А. Волонтерська діяльність як траєкторія реалізації трудового потенціалу в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7216> (дата звернення: 23.05.2023).
5. Липитчук О. В. Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні. *Scientific collection «INTERCONF»*. 2022. № 118. С. 180-188.
6. Тлумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи / упор. Л. В. Лохвицька. Тернопіль: Мандрівець, 2017. С. 30.
7. Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. *Український соціум*. 2016. № 2(57) с. 25-40.

8. Вашкович В. Опис волонтерської допомоги (завдання) у договорах про надання волонтерської допомоги. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 46.

9. Купрієнко С. А. Словник Соціології (літери А-Я). URL: <https://kuprienko.info/kupriyenko-s-a-slovniksotsiologiyi-literi-a-ya/> (дата звернення: 23.05.2023).

10. Сірко В. С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Вікторія Сергіївна Сірко; МВС України, Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. - Одеса, 2018. - 246 с.

11. Трубнікова О. А. Волонтерство як форма соціальної активності особистості. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2018 р. Т. 7, вип. 20. Ч. 2. С. 205-209.

12. The mission of the Corporation for National and Community Service and volunteering. URL: <https://americorps.gov/about> (дата звернення: 23.05.2023).

13. Петришин Л., Кульчицький В., Волонтерська діяльність у патріотичному вихованні учнівської молоді в умовах суспільних конфліктів. *Współczesne społeczeństwo: aspekty społeczno-ekonomiczne*. 2019. No. 1, P. 35-47.

14. Сазонець О. М., Сазонець І. Л. Міжнародний бізнес і логістика: понятійно-термінологічний словник. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 288 с.

15. Igor Sazonets, Oleh Vivsyannyk, Olena Babiak, Olena Khanina, Petro Fesianov. (2023). Institutional tools for the development of volunteering. *Revista Conhecimento & Diversidade*. v. 15 n. 37. (Web of Science).

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine “About volunteer activity”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (Accessed 02.11.2022).

2. Vashkovych V.V. Vasylenko, O.Yu. Karabin, T.O. Lazur, Ya.V. Manziuk, V.V. and Roshkaniuk, V.M. (2022), Posibnyk volontera [Volunteer manual], Vydavnychyj dim «Hel'vetyka», Odesa, Ukraine.

3. United Nations General Assembly (UNGA) (2002), “Recommendations on support for volunteering (A/RES/56/38). Resolution adopted by the General Assembly at the fifty-sixth session – Agenda item 108”, available at: <http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2002/a56r038-e.pdf> (Accessed 23.05.2023).

4. Azmuk, N.A. (2019), “Labor volunteering as a trajectory for labor potential in Ukraine”, Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7216> (Accessed 23.05.2023).

5. Lypyts'chuk, O.V. (2022), “Trends in the development of the volunteer movement in Ukraine”, Scientific collection «INTERCONF», vol. 118, pp. 180-188.

6. Lokhvyts'ka, L.V. (2017), Tlumachnyj slovnyk-minimum iz sotsial'noi pedahohiky ta sotsial'noi roboty [Explanatory dictionary-minimum of social pedagogy and social work], Mandrivets', Ternopil', Ukraine.

7. Pan'kova, O.V. Kasperovych, O.Yu. and Ischenko, O.V. (2016), “The development of volunteer activity in Ukraine as a demonstration of civil society social resources activation: specificity, problems and perspectives”, Ukrains'kyj sotsium, vol. 2 (57), pp. 25-40.

8. Vashkovych, V. (2018), “Description of volunteer assistance (tasks) in agreements on the provision of volunteer assistance”, Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo, vol. 2, pp. 46.

9. Kupriienko, S.A. (2023), “Dictionary of Sociology”, available at: <https://kupriienko.info/kupriyenko-s-a-slovniksotsiologiyi-literi-a-ya/> (Accessed 23.05.2023).

10. Sirko, V.S. (2018), “Administrative and legal provision of volunteer activities in Ukraine”, Ph.D. Thesis, Law, MVS Ukrainy, Odes'k. derzh. un-t vnutr. Sprav, Odesa, Ukraine.

11. Trubnikova O.A. (2018), “Volunteering as a form of social activity of an individual. Actual problems of psychology”, Zbirnyk naukovykh prats' Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, vol. 7, no. 20, iss. 2, pp. 205-209.
12. Corporation for National and Community Service and volunteering (2023), available at: <https://americorps.gov/about> (Accessed 23.05.2023).
13. Petryshyn, L. and Kul'chyts'kyj, V. (2019), “Volunteer activity in the patriotic education of student youth in conditions of social conflicts”, Współczesne społeczeństwo: aspekty społeczno-ekonomiczne, vol. 1, pp. 35-47.
14. Sazonets', O.M. and Sazonets', I.L. (2021), Mizhnarodnyj biznes i lohistyka: poniatijno-terminolohichnyj slovnyk [International business and logistics: conceptual and terminological dictionary], Tsentri uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
15. Sazonets, I. Vivsyannyk, O. Babiak, O. Khanina, O. and Fesianov, P. (2023), “Institutional tools for the development of volunteering”, Revista Conhecimento & Diversidade, vol. 15, no. 37.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2023 р.